

**Michael McClure – Josefína: Myší zpěvačka** (úryvky)  
(Josephine: The Mouse Singer, 1980)  
pro PWF v roce 2008 přeložil Luboš Snížek

\*\*\*

*[Josefína si strhne tiáru, mrští s ní na podlahu a skáče a dupe po ní.]*

JOSEFÍNA:

Sakra!

*[Působivě po tiáře skáče a drtí ji.]*

Sakra! Sakra! Sakra!

*[Zuřivě se rozhlíží kolem.]*

To mě tak štve, že bych někoho kousla!

*[Poskočí už na beztak rozšlapané tiáře.]*

Sakra!

*[Odkopne tiáru z kužele světla. Mluví s velkým opovržením.]*

NECHCI

NIC

NEŽ

SVOBODU

pro

svoje umění!

Moje písně jsou jedinečné,  
nesmrtelné, jiné!

*[Zaujme velkolepý pěvecký postoj.]*

Svobodu pro svoje umění  
a oni by mi ji mohli dát!  
Moje písně slouží lidem.  
Můj zpěv je  
spojuje  
– a i když tu stojí  
s nosem zabořeným do kožichu  
před sebou, vědí  
že když  
slyší moje písně  
jsou spolu zajedno.  
Za tím vším je  
transcendentno a...

*[Vztekle poskočí, ale jenom tak trošku.]*

Ach jo, sakra! Sakra!  
Musí jim dojít, že mi mají dát volnost  
a svobodu, protože ji chci!  
A to jsem rozumná!

*[Podívá se do zrcátka.]*

Dám to k soudu.  
Však mě uslyší!

*[Přehodí si pléd přes ramena. V pozadí se ozve zvuk občasného zabubnování.]*

Sáhnu si po své odměně jako  
po červeňoučkém jablíčku  
z té nejvyšší  
větve.

*[Odkáše si.]*

Jsem tak slabá.  
Do zpívání  
dávám všechno.  
Okamžitě  
vzplanu  
– hranice z listí  
zažehnutá naráz  
ze všech stran.  
Hořím jasným  
rudým plamenem  
bez kouře.  
To  
jim  
řeknu.

*[Josefina hodí na jeden z reflektorů pléd a začne rázně, odhodlaně, ale ladně přecházet. Pochoduje ve spirále. Kužel světla ji sleduje na prázdné scéně.]*

A řeknu  
jim to  
ještě jednou!  
Jsem blázen!  
Ach sakra!

Řeknu soudu, ať mi dají svobodu, ať mohu jenom zpívat.

*[Josefina strne v živém obraze. Ruce rozpažené. Světlo se postupně zaměřuje pouze na ni a pak zhasne.]*

\*\*\*

JOSEFÍNA:

ALE  
NEMOHU  
ZE  
SEBE

vydat to nejlepší.

Zpívám

pro vás a ještě

chodím denně

do práce.

Po zpívání

musím pracovat

– vy víte, že jsem křehká –

a kdy mám

nabrat

nových sil?

Na odpočinek

není

čas.

A pak se tu objeví

nějaká starost

či svízelel

a

já

musím

zpívat

a zase

vás

svými

písněmi

sjednocovat

a pozvedat

na duchu.

Je to pořád dokola.

Zpívám

a

pak musím

do práce.

Nemám chvílku

odpočinku

(zpívání mě vyčerpává)

ale

pak musím

zase zpívat – pro vás...

a tak

jsem pořád

slabší a slabší.

Každým  
koncertem  
dávám  
kus sebe  
pro vás.  
Ale vy  
přitom nemůžete  
ocenit  
mé vrcholné  
výkony.  
NEMŮŽETE DOJÍT PRAVÉHO  
POCHOPENÍ  
protože  
jsem  
pořád slabší  
a slabší  
jak se lopotím  
pro vaše dobro.  
Celou tu dobu  
jenom slábnu.

*[Odkáže si.]*

Kašlu.

*[Na každé straně se objeví myšička pochlebník a jemně ji podpírá. ]*

A kulhám.  
Kdybyste mi  
dovolili  
nabrat  
nových sil – abych  
je mohla plně  
věnovat  
svému zpěvu  
– jenom svému zpěvu –  
a uvolnili mě  
z každodenní práce  
– ne proto, že je mi  
protivná – ale proto  
že moje písně  
a zpěv  
je mnohem víc  
než práce  
PAK  
PAK vám  
mohu zpívat  
s plným nasazením  
soustředěně  
vytříbeně

plná energie  
a předvádět vrcholné umění.

VŠICHNI

HNEDE

pocítíte

to

co

cítím

i já.

Můžete být

bohy

osvobození.

Ale práce

mě

svazuje.

– Uznávám, že práce je nutná  
povinnost.

Ale

nebýt

mého vnitřního volání

a mého daru, nikdy

bych

si nedovolila

žádat o něco

takového.

*[Zakašle. Kulhá.]*

NIKDY

předtím nikdo z našeho národa

o něco takového

nežádal...

*[Josefina se otočí směrem, kde se objeví soudci.]*

*[Světlo ozáří Mladíkovu tvář. Mladík řekne ta dvě slova nahlas – okouzleně, zamilovaně, ale pro sebe.]*

MLADÍK:

Je úžasná!

*[Mladík klape svými dřívky.]*

*[Ozve se klepání soudcovského kladívka o dřevo. Pak i klapání dřívek, když světlo na Mladíkově tváři zhasne. Další poklepání soudcovského kladívka.]*

JOSEFÍNA *[otáčí se]:*

Ach, slyšte mě, soudcové našeho lidu,  
laskaví soudcové,  
nikdo nikdy o to

ještě  
nežádal.  
Já  
tak nečiním  
kvůli sobě, ale  
pro národ  
aby mohl  
poznat  
a pocítit  
co umím  
a  
co mu mohu dát  
svou písni  
– podobnou perlivé pšenici lesklé  
rosou  
v raním měsíčním svitu.  
Zbavte mě nutnosti  
pracovat.  
Dejte mi svobodu,  
udělejte výjimku, osvobod'te  
mě od práce  
ať mohu jenom  
zpívat.  
Ó soudcové.

\*\*\*

SOUDCE:

Dcero našeho lidu,  
jako laskavý  
otec nasloucháme  
tvé žádosti  
a vidíme tvou nataženou ručku.  
Rozumíme  
pohybu měsíce  
a burácení  
moře  
a víme  
VÍME  
čeho si  
žádáš  
ale naším úkolem je  
Josefíno, ti říci ne!  
Radost z práce nesmí nikdy pohasnout!  
NE, JOSEFÍNO!

*[Údery kladívka.]*

NE!

\*\*\*

Mladík *[volá]*:

Josefino!  
Kde jsi?

*[Klape svými dřívky.]*

Slyšel jsem tě!

*[Josefina vstoupí do světla. Je nepříjemně překvapená, že Mladíka potkává. Otočí se k němu zády. V rozpacích si začne mnout čelo.]*

MLADÍK:

Miláčku, jen si vzpomeň na naše krásné  
milování, když se měsíční zář  
vlévala mezi prkna  
pod verandou.  
Jak  
rozkošně  
ses ke mně tiskla  
když jsme putovali  
temnotou.

*[Josefina se má k odchodu. Bodové světlo ji sleduje. Mladík jde za světlem. Josefina na Mladíka ani nepohlédne.]*

Mladík *[pokračuje]*:

Josefino, to jsem já – já, tvůj milý.  
Zastav, neodcházej.  
Vzpomeň si...

JOSEFÍNA *[zoufale se otáčí]*:

Ne!

MLADÍK:

Nikdy nepřestanu,  
moje nejdražší.

*[Josefina se otočí a odchází. Mladík spěchá za ní.]*

MLADÍK *[pokračuje]*:

Jen si vzpomeň, jak jsme si drbali  
kožíšky – na naše tulení.  
Jak rostly zámky kolem nás – hvězdami  
poseté, perlami pokryté –  
s průhledy  
do minulosti, přítomnosti

i budoucnosti.  
Jak rozkvétaly  
rudé růže  
a jejich pyl  
nás v sněhových bouřích zasypával  
voňavou rozkoší.  
Jak sametové blesky  
létaly mezi  
námi.

JOSEFÍNA:

Ano, jistě, a sobolí siluety  
našich radostí budovaly města  
a obchody a divadla  
na vrcholcích útesů  
mezi nekonečnými  
lesy našich citů.  
Saténoví orli v klaunských  
maskách nás pozvedli  
z lože okvětních plátků  
a odletěli s námi  
do  
západu  
slunce.  
Na  
všechno  
si  
vzpomínám!  
Ale  
už  
dost!  
DOST!  
Odcházím.  
Neznám  
tě.  
Byl to  
jen  
mžik!  
Je to minulost.  
Teď je teď.  
A ty průhledy byly  
jen kulisy pro komedii  
fantazie.  
Já  
hledám...

MLADÍK:

Mě.

JOSEFÍNA:



... hledám to pravé  
– pravou podstatu písně.

MLADÍK:

Moje paže jsou písně.

JOSEFÍNA:

Moje písně jsou paže.

MLADÍK:

Mé tělo mi napovídá  
že mi musíš dát děti.

JOSEFÍNA:

Nechutné! Byli  
bychom jako ostatní!  
Zpupkovatělí! Otupělí.  
Zbaveni touhy byli bychom  
jen hloupým měchem masa.

Byli  
bychom  
jako  
všichni  
ostatní.  
Nebyl by v tom  
žádný rozdíl.

MLADÍK:

Miluji tě!

JOSEFÍNA:

Slyšíš, co říkám?  
Miluješ mě, protože  
jsem jiná – jsem zpěvačka  
Josefína. Ale city  
– celý ten ohňostroj – létají  
mezi  
každou dvojicí našeho národa.

Já  
se  
neliším  
svým tělem –  
jsem *Josefína*  
svými písněmi.  
Rozkoš  
ti umí dát  
každá  
žena.

MLADÍK:

Já miluji *tebe*!

JOSEFÍNA:

Snažíš se  
se ze mě udělat  
obyčejnou  
tuctovou  
ženskou!  
Obětoval  
bys mě  
svému mužství.  
Copak  
to neslyšíš?  
Já  
jsem  
zpěvačka Josefína!

MLADÍK:

Musíš být matkou mých dětí.

JOSEFÍNA:

Jdi pryč.

*[Josefína a Mladík odcházejí, reflektor je sleduje.]*

MLADÍK:

Tohle je dokonalá láska.

JOSEFÍNA:

Tohle je dokonalá láska  
protože všechny lásky – všechny lásky  
říkám ti – jsou dokonalé.  
A všechny lásky jsou obyčejné.

MLADÍK:

Ale já jsem něco takového  
ještě nikdy necítil.  
Bud' matkou našich dětí!

JOSEFÍNA *[stojí mimo světlo]:*

Mými dětmi jsou jenom moje písň.

MLADÍK *[běží za ní, světlo je sleduje]:*

Počkej!

JOSEFÍNA:

Jdi pryč, chlapče, jdi pryč!

MLADÍK *[běží za ní]:*

Josefíno!

JOSEFÍNA:

Mými dětmi jsou jenom moje písň.

MLADÍK:

Ale ty nemají kožíšek a fousky  
ani nádherné pištivé hlásky!

JOSEFÍNA:

Zůstaň, kde jsi!

*[Josefína odběhne ze světla. Mladík zůstane stát osvětlen kuželem světla. Zatmění.]*

*[Zvuk bubnů přejde v řinčení bicyklového zvonku.]*

*[Reflektor osvětlí skupinku myší – Pochlebnici, Pochlebníka a další. Všichni sedí u stolu.]*

POCHLEBNICE *[zvoní na zvonek]:*

Zahajuji schůzi.

POCHLEBNÍK A OSTATNÍ:

Slyšme! Slyšme!

PRVNÍ MYŠ:

Musíme Josefíně pomoci  
a dosáhnout pro ni úlevy  
od té  
hrozná  
práce.

DRUHÁ MYŠ:

Správně.

TŘETÍ MYŠ:

Ale co můžeme udělat?

POCHLEBNÍK:

Proč to nevezmeme po pořádku, vážení?  
Proto jsme tu schůzi svolali.

POCHLEBNICE:

Přesně tak.  
Proto jsem vás svolala.

PRVNÍ MYŠ:

Teď, anebo nikdy.  
Musíme něco udělat.

TŘETÍ MYŠ:

Souhlasím.

DRUHÁ MYŠ:

Proto jsme byli svoláni.

POCHLEBNICE [*zvoni na zvonek*]:

Tak začneme.  
Ujmeš se slova, Georgi?

POCHLEBNÍK:

Myslím, že nejdřív bychom si měli  
ujasnit, že jsme si všichni rovni.  
Sejměme čapky a poškrábejme se na hlavě.

[*Škrábe se na hlavě.*]

PRVNÍ MYŠ:

To schvaluji.

DRUHÁ MYŠ:

Budeme hlasovat?

POCHLEBNICE:

Šššššš!

TŘETÍ MYŠ.

Mám nápad.

VŠICHNI:

Slyšme!

TŘETÍ MYŠ.

Mohli bychom  
jít do postele a spát  
dokud  
Josefíně  
neudělí výjimku  
o kterou  
usiluje.

PRVNÍ MYŠ:

*NE!*

DRUHÁ MYŠ:

To nepřichází v úvahu.  
Příliš smělé!

POCHLEBNÍK:

Není nás dost  
aby si našeho protestu  
vůbec

někdo  
všiml.

PRVNÍ MYŠ:

A v posteli  
bychom drželi  
hladovku.

NOVĚ PŘÍCHOZÍ MYŠ [*zjeví se ve světle*]:

Ejhle!  
Omlouvám se za zpoždění.  
Ale  
něco mě napadlo.  
Co třeba stávka!  
Chodit dokola  
s transparenty.

DRUHÁ MYŠ:

To se národu líbit  
nebude – to je  
nátlak.  
Mohli bychom to  
všechno jenom  
zhoršit.

PRVNÍ MYŠ.

Nebo bychom se mohli se zlou potázat  
– věnujme se  
našemu případu.

MYŠ:

A co dělat práci  
za ní?

MYŠ:

Ne!

MYŠ:

Samozřejmě že  
ne.

MYŠ:

Je to snadné!

MYŠ:

Ne, tady jde  
o morální princip.

POCHLEBNÍK:

Mám nápad!

VŠICHNI:

Slyšme! Sem s ním!

POCHLEBNÍK *[odmlčí se]:*

Po úvaze, to nepůjde,  
dámy a pánové.

POCHLEBNICE.

Když už jste začal  
tak  
to  
řekněte.

*[Vstoupí Mladík. Trápí se.]*

MLADÍK *[pro sebe]:*

Musíme jí pomoci  
i kdybychom  
k tomu  
měli  
vymyslet  
nové vášně!

POCHLEBNÍK:

Něco, co tu ještě  
nikdy předtím nebylo.  
To je nemyslitelné.

TŘETÍ MYŠ:

Dobře, povídejte.

POCHLEBNÍK *[rozpaluje se]:*

Ech, jde z toho strach.

POCHLEBNICE:

Určitě ne takový jako z kočky.

NOVÁ MYŠ:

Z toho mám husí kůži.  
Vůbec o tom nemluvte.

TŘETÍ MYŠ *[k Pochlebníkovi]:*

Tak spusťte.

POCHLEBNÍK:

No, takže, dámy a pánové,  
ustanovíme svůj vlastní soud.

NOVÁ MYŠ *[v šoku]:*

*Ne!*

MLADÍK [*pro sebe*]:

To by snad mohlo být ono!

POCHLEBNÍK:

A někteří z nás budou soudci...

PRVNÍ MYŠ:

Bravo!

POCHLEBNICE:

A jakmile budeme jediní soudci  
dáme Josefině to  
co chce.

PRVNÍ MYŠ.

Jdeme na to!

DRUHÁ MYŠ:

Soud jen k tomu účelu!

NĚKOLIK MYŠÍ:

Hurá!

POCHLEBNÍK:

Má to ale zádrhel.  
Trhlínu.

PRVNÍ MYŠ:

Jakou?

POCHLEBNÍK:

Proč by nás lidi  
měli brát vážně  
když jsou zvyklí  
na jiné  
soudce?

MLADÍK [*pro sebe*]:

Ano?

DRUHÁ MYŠ:

Ano. Proč?

POCHLEBNÍK:

Myslel jsem na to...

[*Odmličí se*]

POCHLEBNICE *[vzrušeně zvoní zvonkem]:*

Tak nám to prozrad'te.

POCHLEBNÍK *[drbe se na hlavě]:*

No...

POCHLEBNICE:

Ano!

POCHLEBNÍK:

Nic takového se tu  
ještě nikdy nestalo.

POCHLEBNICE:

Za našeho života?

POCHLEBNÍK:

Možná vůbec nikdy.

PRVNÍ MYŠ:

Cože? Tak mluvte  
než si čürnu do kalhot!

POCHLEBNÍK *[odmlčí se]:*

Uneseme soudce.

*[Rozhostí se šokované ticho.]*

Pak budeme  
jediní soudci my.  
Jediní soudci.

POCHLEBNICE:

To je strašné!

POCHLEBNÍK:

Potají je  
zamkneme  
a ze sebe  
uděláme  
soudce.

PRVNÍ MYŠ:

To se mi líbí.

DRUHÁ MYŠ:

To nemůžeme.  
Je to nelegální.

PRVNÍ MYŠ:



At' žije únos.

TŘETÍ MYŠ:

Mohlo by se nám to  
vymstít.

DRUHÁ MYŠ:

A také by se to mohlo obrátit  
proti Josefíně.

NOVÁ MYŠ:

A až se Soudci osvobodí  
zničí ji.

POCHLEBNÍK:

Byl to jen takový nápad, slečno...

PRVNÍ MYŠ:

Hm, to nepůjde.

NOVÁ MYŠ:

Budu muset jít.  
– Přijdu pozdě na večeři.

DRUHÁ MYŠ:

Já také.  
Mějte se.

POCHLEBNICE:

Schůze odročena.  
Zkuste něco vymyslet.

*[Myši, všechny najednou, vykročí ze světla.]*

\*\*\*

POCHLEBNICE:

Místo pro Josefínu!

*[Zvoní na zvonek.]*

Josefína přichází.

JOSEFÍNA:

V práci jsem si zranila nohu!  
Moje  
písně  
tím  
utrpi – a národ

na to doplatí nejmíc.  
Zpěv  
je krásnější než láska  
a lidé  
kteří hudbu potřebují  
by si ji neměli  
nechat vzít.

FIALOVÉ ŠATY [*v druhém bodovém světle s Kulichem atd.*]:

Jenže ona neví  
– aspoň podle některých starších myší –  
že kdyby to byl  
skutečný zpěv  
nebo opravdová hudba  
v celé svém rozsahu  
pak bychom ji neposlouchali  
anebo by nás  
vyplašila.  
Říkají  
že je to vlastně  
jenom náznak  
jen pouhopouhý  
nástin  
hudby  
který si můžeme  
dovolit poslouchat...

KULICH:

Nechápu.

JINÁ MYŠ:

To je cynické.

POCHLEBNICE [*v jiném bodovém světle, hovoří s Josefínou*]:

Žádáš snad  
od soudců  
příliš  
mnoho?

JOSEFÍNA:

Je to jako nějaký špatný vtip.  
Národ mi dává všechno  
co chci  
– tím myslím  
že mají dojem  
že mi dávají to  
co chci  
tím, že mi věnují  
svou hloupou pozornost.  
*A pak*

se  
ode  
mne  
odtáhnou  
a nedají mi to hlavní  
co by umožnilo mým písním  
plně se rozvinout.

Je  
to  
svoboda  
UMĚNÍ.

O tu  
žádám.

Vím, že mí nepřátelé tvrdí, že to je revoluce.  
Nic takového, co žádám  
tu ještě nebylo, a tak to  
chápou  
jako  
hrozbu.

POCHLEBNICE:

Je to ten nejvyšší vavřín.

JOSEFÍNA:

Radši bych ho měla výš než níž.  
Zastavme. Hodlám přemýšlet.

FIALOVÉ ŠATY [*v druhém bodovém světle*]:

Musíme Josefíně říct  
o mrtvých, které jsme viděli a  
o všem tom umírání kolem.

KULICH:

Myslíš, že ji to zajímá?

FIALOVÉ ŠATY:

Ale  
ano  
myslím, že by mělo.  
Nemyslí na všechnu tu smrt  
která se váže k jejím koncertům.  
Vidí smrt  
jako  
písně  
jako akt Přírody.

JINÁ MYŠ:

Tak jí to řekneme.

FIALOVÉ ŠATY:

Dobrá.  
Tak si to  
nacvičíme.

FIALOVÉ ŠATY [*volá do tmy*]:

Josefíno.

KULICH:

*Josefíno!*

JINÁ MYŠ [*vyvolává*]:

Josefíno,  
je tu až moc smrti  
a umírání.

FIALOVÉ ŠATY:

Musíš být rozumná!

KULICH:

Pěkně takhle jí to  
řekneme.

FIALOVÉ ŠATY:

Vzpomínáš si, jak jednou  
řekla, že její píseň  
je tradiční píštění  
povýšené  
na zpěv  
pronikavostí  
jejího vědomí?

JINÁ MYŠ:

Na to nikdy nezapomenu.  
Úplně mě z toho zamrazilo.

FIALOVÉ ŠATY:

Žádná myš se ještě  
nikdy takhle  
nechovala!

JINÁ MYŠ:

Až mi naskočila husí kůže.

FIALOVÉ ŠATY:

Měla tak  
nestoudný a nadutý  
úsměv  
že se mi navždy  
vtiskl  
do paměti.

Musel být vidět  
i v zadních řadách.

KULICH:

Je čas vrátit se do práce.

\*\*\*

POCHLEBNICE:

V Josefinině životě došlo k tragédii.

Bolest ji žene ke stále  
naléhavějšímu zpěvu.

Nemůžeme vám  
prozradit

důvod trápení  
jen to, že truchlí.

Je to bolest ze ztráty.

Kohosi ztratila.

POCHLEBNÍK [*čte ze svitku*]:

Nejen že utrpěla ztrátu

ale je vyčerpaná

ze zpěvu i z práce.

Nesobecky

si pouze přeje, abyste jí

ulevili

v její

největší bolesti.

Její žal v nádheře

jejích písní může pomoci

národu...

*Ale...*

[*Odloží svitek a pokračuje.*]

... ona

se musí poddat

své bolesti a svým povinnostem.

Přeje

si vám pouze přinášet

jen to nejvyšší a nejčistší

a tak

než aby svou píseň ošidila

Josefína

v budoucnu vynechá

– dokud její přání soudci

neposvětí –

v budoucnu

ve svém zpěvu

vynechá  
koloratury.  
Vynechá všechny koloratury.

*[Opět nahlédne do svitku.]*

Její píseň bude bez ozdob.  
Bez koloratur.

\*\*\*

VYPRAVĚČ:

Josefína bude jenom pramalou epizodou  
ve věčných dějinách  
našeho národa.

\*\*\*

Pokud ovšem jde o naše dějiny  
bylo její pištění  
nějak zjevně hlasitější  
než bude vzpomínka na ně?

\*\*\*

Anebo vše pomine?  
Josefína, vykoupěna  
z pozemského soužení  
jež je však podle ní  
uchystáno všem vyvolencům  
radostně zmizí  
v nesčetném zástupu hrdinů  
našeho národa...

\*\*\*

A brzy  
– neboť dějepis se u nás nepřestuje –  
dojde ve vyšším vykoupění  
stejného zapomenutí  
jako všichni její bratři.

\*\*\*

překlad Luboš Snížek, duben 2008  
[v české verzi byly použity některé výrazy a sousloví z českého překladu povídky Franze Kafky „Zpěvačka Josefína aneb Myší národ“ (in: *Povídky*, Odeon, Praha 1983, překl. Vladimír Kafka)]